

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА
СЕДМИЧНИК ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

БЛАГОСЛОВЕНА ГОДИШНИНА

СЛОВО, ПРОИЗНЕСЕНО ОТ НЕГОВО СВЕТЕИШЕСТВО БЪЛГАРСКИЯ ПАТРИАРХ КИРИЛ НА 10 МАЙ 1956
В ПАТРИАРШЕСКАТА КАТЕДРАЛА „СВ. АЛЕКСАНДЪР НЕВСКИ“ СЛЕД БЛАГОДАРСТВЕНИЯ МОЛЕБЕН
ПО СЛУЧАЙ ТРИ ГОДИНИ ОТ ВЪЗСТАНОВЯВАНЕТО НА БЪЛГАРСКАТА ПАТРИАРШИЯ

Ваши Високопреосвященства и Преосвященства, Високопреподобни, Всеблагочестивни и Благочестивни отци, братя и сестри,

В такъв тържествен момент, когато молитвено спомняме едно от изключителна важност за нашата нова църковна история събитие, а именно възстановяването на Българската патриаршия, станало на 10 май 1953, сърцето ни се изпълня с благодарност към Господа и ние с молитвените думи на светия Псалмопевец възкликваме: „Добро е да славим Господа и да възпяваме Твоето име, Всевишний“ (Пс. 91, 2).

Божията милост всякога е пребъдвала върху благочестивия български народ и върху неговата света Църква. Могъщата Божия десница в IX век изведе чрез делото на равноапостолните св. цар Борис и на великите ни просветители, Солунските свети братя Кирила и Методия, българския народ от езическото невежество към светлината на спасяващата, творческа и цивилизаторска вяра Христова. Тогава се създаде и благодатно укрепи светата Българска църква, за да пребъде въпреки всички превратности на историческата съдба и до днешен ден.

Още в X век светата ни Църква възлезе в патриаршеско достоинство и жителните зари на Българската патриаршия оплодиха пребогато българския народ с евангелска просвета, църковност, културност и държавност. Въздигната тъй високо, Българската църква, въпреки първото робство, се оказа несъкрушимо силна, защото корените ѝ бяха слезли дълбоко в най-съкровените недра на народното духовно битие и защото Дух Светий я вдъхновяваше. Поради това тя отново в сияен блясък озари църковния и културен живот на българския народ през Второто царство, особено чрез светостта и делото на светия патриарх Евтимий. Как да възвеличим делото на тоя свет патриарх, та нашите думи да отразят историческата истина? Наука и благочестие, родолюбие и общокултурна оценка отдават на светия патриарх Евтимия дълбока почит. С това още по-сияйно блесва ореолът на древната Българска патриаршия.

Тоя блясък не можа да бъде погълнат от петвековното робство. През мрачните векове той проникваше в народното сърце и будеше копнежи за такова народно бъдеще, което да продължи прекъснатото някога славно църковно и държавно минало. Тия копнежи се разгоряха в силен огън:

пламна народното сърце в порива за освобождение. Чрез много народни изпитания, страдания и жертви; чрез много подвизи и усилия на народни избраници; чрез жертвената обич на великия руски народ, проявена тъй велико в освободителната епопея от 1877/1878, българският народ видя най-щастливия ден на своето Освобождение. И благочестивият народ с признателност към Бога можеше да повтори молитвените думи: „Ти обърна тъгата ми в ликуване, сне от мене ъретището и ме препаса с веселие, за да Те слави душата ми и да не замлъква“ (Пс. 29, 12–13).

Първият най-значителен резултат на общонародното освободително движение бе възстановяването на българската църковна независимост в 1872 година чрез избирането на първия Български екзарх Антима. Оттогава досега Българската църква се строи с Божия благодатна сила чрез трудовете на големи и малки църковни служители; и е оправдано да се каже, че нейният духовен ръст ѝ определя добро място в семейството на светите православни сестри църкви. Но за да се завърши каноническото устройство на светата ни Църква в правото и завета на нейното историческо минало и да се отговори на нуждите на църковния живот при новите исторически условия, трябваше да се възстанови престолът на свети Евтимия, и това стана на 10 май 1953 година.

Неизтощимите Божии милости към светата ни Църква ни задължават и то твърде много. Към какво? **Преди всичко** да служим на божествените цели на светата Църква, проповядвайки словото на спасението, възвестявайки вярата на Господа Исуса Христа и Неговия велик закон за доброто. Това е едно велико послание на светата Божия църква, към изпълнението на което тя трябва с усърдие да се стреми.

Ние приехме наследството на хилядилетната Българска света църква, на старата наша Патриаршия, и оттук произлиза за нас неотменимото задължение да го пазим тъй, че то да се умножи и да се усили. Що значи това? То значи благоветието на спасителната вяра Христова и на евангелската добродетелност да се претваря в живот. Така ще се постигне същността на Христовата вяра в нейната неизменност, пазена от светата Православна църква, която е стълб и крепило на истината.

Какво значи още да пазим и правилно да употребим приетото наследство? Още значи да изди-

гаме светата Православна църква като духовен водач на нашия вярващ народ и в нейните благословени двори да бъдат събрани всички, които вярват в Христа Господа, та никой да не отпадне от истината на спасението.

То още значи да пазим и да умножаваме културните и просветителни традиции на нашата древна Патриаршия, в които традиции светата ни Църква непрекъснато е живяла и чрез които тя е играла такава забележителна роля в историята на целия ни народ.

То още значи да пазим и заветите на хилядолетното ни църковно минало за обич към народа, т. е. за едно истинско родолюбие, всякога дейно и жертвено, та народът ни да благопреуспява, страната ни да напредва и се утвърждава.

То още значи чрез такова истинско дейно и жертвено родолюбие в светлината на Христовото учение да излезем към просторите на дружбата и братството между всички човеци и всички народи. А при сегашните обстоятелства на международния живот, когато все още съществува напрегнатост в международните отношения, то значи да се работи за мир и благоволение между човеците и народите. Това задължение произлиза от заповедта на нашия Спасител Господа Исуса Христа, Божествения Миротворец; то произлиза и от същността на Църквата, защото ние всички вярващи сме в едното тяло Христово, в Църквата Му, което е **единство и мир**. Така ни съветва св. ап. Павел: „Мир Божий да цари в сърцата ви; към него сте и призвани в едно тяло, затова благодарни бъдете“ (Кол. 3, 15).

Ето какви отговорни задачи стоят пред светата ни Патриаршия и тя неизменно се стреми да ги осъществява. Това са задачи на цялата ни Църква: на цялата управляваща свещена иерархия, на всички свещенослужители и на всички вярващи православни християни. Не може да има съмнение, че върху моите немощни плещи, като председател на светата ни Православна църква, лежи най-тежкото бреме и най-големият дял на отговорности. Но Великият Пастиреначалник казва: „Игото Ми е благо, и бремето Ми леко“ (Мат. 11, 30).

Кога става Христовото бреме леко и игото Му благо? То става чрез силата на Божията благодат, която прави всички бремена удобоносими и всяко послушание пред Божествен закон най-благостно иго. Прочее смирено и неотстъпно да изпросваме Божествената благодат да изпълва както мен, така и всички Високопреосвещени и Преосвещени архиереи и всички служители на светата ни Църква, за да отговорим на своето високо призвание в Божията църква.

Светата ни Патриаршия в тия три години от нейното възстановяване успешно се развива и вътрешният църковен живот добре напредва при едномисленото ръководство на Върховната църковна управа, Св. Синод на Българската православна църква, и при съзнателното съдействие на всички свещенослужители в изпълнение на техния свещен църковен дълг. Аз съм особено благодарен на моите възлюблени о Господе събрата, Високопреосвещените митрополити, заедно, купно ръководейки светата ни Църква, облекчаваме общите трудности на високото наше служение в духа на съвета на св. ап. Павел: „Понасяйте един другиму теготите и така изпълнете закона Христов“ (Гал. 6, 2).

Бог благослови, щото външните отношения на светата ни Патриаршия с останалите сестри православни църкви през изтеклите три години, и по-особено през последната година, да бъдат все тъй сърдечни и плодотворни. Каква утеха е това за нас! Ние вярваме, че Божията милост и в тая насока няма да секва. Такова е нашето искрено желание; такава е и всегашната ни молитва.

През изтеклите три години отношенията между църква и държава се запазиха върху една линия, която бе установена, в духа на народната ни конституция, вече доста отдавна и която се указва твърде полезна. Тя отговаря на нашето основно евангелско задължение да зачитаме държавната власт и да ѝ въздаваме дължимото в съгласие със задълженията, които имаме към Бога. Ние сме убедени, че тия отношения ще продължават и за напред.

Въздавайки Богу благодарност за всичките Му милости към светата ни Църква и към мене, недостойния Негов слуга, благодаря сърдечно и на Негово Високопреосвещенство св. Доростолския и Червенски митрополит господин Михаил за приветствията, които от името на Св. Синод ми отпрати по случай днешния празник. Тия приветствия и благопожелания ще ме укрепват в моята преданост към делото на светата ни Патриаршия и в личната ми обич към Високопреосвещените мои събрата, както и в обичта ми към всички свещенослужители и благочестиви люде, които с вяра, добродетелност и усърдие помагат за растежа на Божие дело и за слава на Бога. Така единни във високото наше свещено звание ще заслужим и заналпред Божиите милости според думите на светия Апостол: „Нека дързновено пристъпваме към престола на благодатта, за да получим милост и да намерим благодат за благовременна помощ“ (Евр. 4, 16). А м и н.

СЛОВО-ПРИВЕТСТВИЕ

КЪМ НЕГОВО СВЕТЕЙШЕСТВО БЪЛГАРСКИЯ ПАТРИАРХ КИРИЛ, ПРОИЗНЕСЕНО ОТ НЕГОВО ВИСОКО-ПРЕОСВЕЩЕНСТВО ДОРОСТОЛСКИЯ И ЧЕРВЕНСКИ МИТРОПОЛИТ МИХАИЛ, В ПАТРИАРШЕСКАТА КАТЕДРАЛА „СВ. АЛЕКСАНДЪР НЕВСКИ“, НА 10 МАЙ Т. Г. ПО СЛУЧАЙ ТРИ ГОДИНИ ОТ ВЪЗСТАНОВЯВАНЕТО НА БЪЛГАРСКАТА ПАТРИАРШИЯ И ИЗБОРА НА НЕГОВО СВЕТЕЙШЕСТВО ЗА БЪЛГАРСКИ ПАТРИАРХ

Ваше Светейшество, Ваши Високопреосвещенства и Преосвещенства, драги отци, възлюблени братя и сестри в Господа,

Преди три години на днешния ден летописната книга на Българската църква разкри страница, за да се отбележи върху ѝ с неизбледняващото мастило на историята едно знаменито събитие: възстановяването — след един интервал, надхвърлящ половинхилядолетие — на Българската патриаршия.

Този акт залегна не само в анализите на църковната общественост; той се включи и в общонационалната ни история, защото се осъществи чрез благоразположението и съдействието на народното ни правителство. Получи също своето място и в общата история на Православната църква, защото се регистрира в присъствието на представители на поместни православни църкви, во главе с Всерусийската патриаршия. Чрез този акт се възвърна в заслуженото ѝ историческо достойнство най-древната славянска църква — нашата родна Църква — и се подхрани тя с импулс да си възвиема все повече по лествицата на съвършенството, за да води и с по-уверени стъпки своето предано паство към спасението.

Но ако това е, така да се каже, външната, формалната страна на постижението от 10 май 1953 година, в що се корени вътрешната сила на това постижение? Възстановяването на Патриаршията, не ще и дума, издига значително престижа на родната ни Църква в междуцърковно отношение, както създава и условия за по-благоприятно единение между архиереите на Църквата, сплотени около патриаршеската институция, явяваща се в случая като обединяващо звено. А като последица от това безспорно ще изпъкне укрепването на единството и сплотеността и дисциплината на цялата Църква — на ръководство и изпълнение. По този начин се осигурява по-резултатно и непрестанният възход на Църквата, в живота на която и по-успешно могат да се превъзмогват и явяващите се пречки.

И все пак, какво оправдание намира десетомайското събитие в душите на тези, които с вяра и любов са стъпили върху палубата на благодатния кораб на родната ни Църква с копнежа да бъдат отведени до сияйния бряг на спасението? Отговорът на този въпрос се открива в представянето на онази картина под небето на древната българска столица, когато, по волята на поробителя, предпоследният български патриарх, свети Евтимий, бе поведен на заточение. Ридание раздираше единното българско сърце пред отшествието на любимия патриарх. В нозете му се стичаха малки и големи — жени, мъже, старци, деца. Всички до един обливаха тези нозе с изобилни сълзи. Дълго не се вдигаха устните, долепени до тях за целувка, както не се вдигаха и лицата, плътно притиснали се до тях, за да вземат и отнесат със

себе си милувката му — за последен път. Нежни майчини ръце поднасяха пред стареца невръстна рожба — да я дари със своя свет благослов. Други търсеха ръката му да я целунат, а тези, които не успяваха да я поемат, оросяваха с горещите си сълзи дрехата му. „Някой пък — да припомним думите на неговия агиограф — от силна вяра скубеха тревата, върху която той бе седял, а други, притиснати от навалицата, като не можеха да се приближат, със задавени от горчиви сълзи гласове призоваваха отдалеч последното му благословение и просеяха прошка, защото чувстваваха в душата си, че няма вече да го видят жив“.

Сърцераздирателна и жива е тази картина пред нас и сякаш долавяме всеобемната отеческа любов на патриарх Евтимия да възлита към небето като гореща молитва — да утеши и подкрепи Бог обречените в онзи момент да изпият една от най-горчивите чаши на живота. И виждаме да се вдига старческата нога, за да направи отдалечаващата го завинаги от паството му стъпка, — и чуваме ридание — общо, спонтанно ридание — да раздира въздуха:

— Кому ни предаваш, Пастирю добрий?

Кървавата вълна на жестокосърдието се бе широко разляла върху древната столица — твърдията на националното ни величие, и всеки камък на Търновград, свидетел на това величие, се бе превърнал в стон. Всяко сърце бе засегнато от ятагана на поробителя, всяко сърце имаше своя лична болка, изливана във вопъл и сълзи. Но болката стана всеобща, общонародна мъка, сълзите преляха от личния съсед и се разлиха като река по калдаръмените улици над Янтра — и личните стонове се сляха в един всеобщ вопъл, в едно неудържимо ридание. Зарида българското сърце, засегнато в своята светиня, поругано в своята синовна преданост към родната си Църква и към тогава, който предостойно възглавяваше тази Църква — патриарх Евтимия — чийто ореол на светост възсияваше вече в нетленния си блясък.

Вярата съгръвяваше българските сърца през вековете и тези сърца плуваха над струите ѝ, приютили се в кораба на светата Църква, направляван в онзи момент от вярната ръка на един рядък кормчия. Знае добре вярващото сърце, че корабът следва неизменно своя благодатен и сигурен път, но очите на това сърце са разкрили широко зеници, жадни да виждат: да виждат ръководещата десница на кормчията! **От това виждане спокойствието е по-пълно, надеждата е по-крепка, устремният път е по-сигурен! . . .**

Ето как патриаршеският институт в нашата Църква, покрай безспорния си външно-представителен облик, намира отклик и оправдание и във вярващото сърце на народа. **Вярващият народ вижда в лицето на Патриарха ръководещата по пътя на спасението църковна десница и по-осеза-**

телно съзира опората на своята вяра и надежда.

Затуй вопиеше това сърце в онзи трагичен момент преди 564 години, почувствувало се осиротяло с отнемането на любимия му духовен баща — и се раздираше от питането: на кого го оставя той?

На грижите на светата неразделна Троица повери патриарх Евтимий това жадно за духовен живот и светост сърце. И то — българското сърце — се ослони на тези грижи. И под тяхната благодат опази ненакърнима духовната си цялост през вековете. И жив бе през тези векове копнежът му — да види пак протегнатата към кормилото на църковния кораб патриаршеска ръка, и да заплува корабът по-устремно по водите, отвеждащи до извора на спасението.

Ваше Светейшество,

Този копнеж на вярващото българско сърце получи на днешния ден преди три години своето осъществяване. По Божие съизволение вие поехте патриаршеския жезъл като непосредствен приемник на светия патриарх Евтимий, поехте и компаса на българския църковен кораб. И имахме възможност — вие, Светейшият патриарх, и ние, синодалните архиереи на родната ни Църква и ваши събратя и споспешници в градежа на благодатното и душеспасително дело — имахме възможност да се уверим как сърцето на вярващия българин възприема възстановяването на Патриаршията — чрез любовта, с която ви посрещаше в посетените досега от вас и Светия Синод епархии. Риданието при отшествието на патриарх Евтимия сега се замени с възторг за пришествието на неговия приемник. И ако при тези патриаршески посещения имаше сълзи по очите на развълнуваните посрещачи, не горестни бяха тези

сълзи, а радостни и изпълнени с благодарност заради проявената от Господа велика милост — да проблесне пак под българското небе диадемата на патриарх Евтимия върху короната на Ваше Светейшество.

Днес от целия архиерейски сонм на Българската църква ще се отслужи молебен в спомен на възстановяването на родната ни Патриаршия. Този спомен на днешния ден изпълва със сугуба радост сърцата на цялата българска православна общност: на архиереи, свещеници и миряни. Ние, архиереите, членове на Св. Синод на Българската църква, ви приветствуваме с всесърдечна братска любов с тригодишнината на вашето патриаршеско светителствование и ви изразяваме всегашната си готовност да ви бъдем винаги дейни споспешници във всеки градивен почин, който цели благото и мира на светата ни Църква и на прекрасния ни трудолюбив народ.

Бог ви е надарил, Ваше Светейшество, с преизобилни дарби. Нека не вдига Той от вас Своята благославяща десница, та да можете с неотслабни сили да вложите още много и много ценности в съкровищницата на църковната ни и народна култура, да дадете и своя обилен принос за запазване вярата в чистота и светост и за издигане престижа и дисциплината на Църквата ни в подобаваща висота.

— Преумножавай, Господи, силите и дарованията на Своя предан служител Патриарха Българскаго Кирила, нашия възлюблен брат, и го запази на многая и многая лета — та да може светата Българска църква, под негово предстоителство, да укрепва вярващия ни народ в правда и мир и да го води в непрекъснат възход към Твоите спасителни висоти! И това, Господи, да бъде за прослава не нам, не нам — а имени Твоему! Да бъде!

Тържественото отпразнуване на тригодишнината от възстановяването на светата Българска патриаршия

В четвъртък, на 10 май 1956, се изпълниха три години от славното възстановяване на светата Българска патриаршия. Както тогава, на паметния исторически ден, така и тази година, пролетните животворни лъчи пак озариха с блясък храма-паметник „Св. Александър Невски“, който за българския народ е сияен символ на Православието и на Свободата. Уханието на разлистените и разцъфтели вече липи и упоителното чуруликане на Божните небесни птички украсяваха с благодат и с мир големия годишен празник на Българската православна църква. Отрано големият слънчев площад пред храма-паметник „Св. Александър Невски“ се оживи от богомолци, между които имаше и много християни от провинцията, дошли нарочно за тържеството.

Подир свършването на утринната служба, от Синодалната палата излезе Негово Светейшество Българският патриарх Кирил, придружен от тех-

ни Високопреосвещения Търновски Софроний, Варненски и Преславски Йосиф, Ловчански Филарет, Старозагорски Климент, Сливенски Никодим, Неврокопски Пимен, от Преосвещените епископи Левкийски Партений и Стобийски Варлаам, както и от други още духовници и чиновници при канцеларията на Св. Синод. Всички се отправиха към храма-паметник „Св. Александър Невски“, гдето, при главния вход, бяха посрещнати от много архимандрити и свещеници, и стекли се богомолци. Скоро след пристигането на Негово Светейшество и архиереите, на 9 часа, започна св. Божествена литургия. Службата извърши Негово Високопреосвещенство Доростолски и Червенски митрополит Михаил, в съслужение с Техни Преосвещения Траянополски Симеон, Макариополски Николай и много архимандрити, свещеници и диаconi. Цялата Божествена литургия премина в рядко молитвено на-

строение. Храмът бе изпълнен с богомолци. Хорът, под диригентството на опитния църковен музиковед, г. Ангел Попконстантинов, изпълни божествените песнопения с рядко умение и съвършенство.

След свършването на Божествената литургия Негово Високопреосвещенство Доростолский и Червенски митрополит Михаил прочете, от името на Св. Синод, поздравително слово към Негово Светейшество Българския патриарх Кирил по случай три години от възкачването му на престола на българските патриарси. Митрополит Михаил говори възторжено за Българската патриаршия и за нейния любим от всички православни българи и достоен предстоятел на Църквата ни Негово Светейшество патриарх Кирил. Поздравителното слово на дядо Михаила, изискано по своето съдържание, бе изпълнено с топлота, със сърдечност и с братска любов. Със своята задушевност, то дълбоко затрогна всички присъстващи.

На 11 часа започна тържествен молебен. Всред празничната обстановка и хиляди богомолци, под светлината на блясалите полилеи, Негово Светейшество патриарх Кирил в съслужение със синодалните архиереи, дванадесет души архимандрити и иеромонаси и с много на брой свещеници и диаconi, отслужи благодарствения молебен. Камбаните на храма-паметник „Св. Александър Невски“ топло възнесоха благодарствените молитви към Господа Бога Исуса Христа, както и към всички Божии угодници, венценосци на правдата и на братската обич. Велелепието на службата бе поразяващо. Заобиколен от духовници и миряни, Негово Светейшество патриарх Кирил произнесе благодарствено и високоназидателно слово, пропито с безгранична любов към Възкръсналия Спасител, Комуто е, както той се изрази, всепредан слуга. Изследвач на българската църковна история и прозорлив историк, Негово Светейшество патриарх Кирил претвори словото си в една

великолепна църковно-историческа беседа, която беше напоена с духа на великия и безсмъртен Търновски патриарх Евтимий, безстрашния защитник на Отечеството и Църквата. Словото имаше и поучителен характер. То възхити многобройните богомолци и наслади душите им.

В края на църковните служби, Председателят на Комитета при МС по въпросите на БПЦ и на религиозните култове, господин Михаил Кючюков, поднесе следното приветствие от страна на народното правителство към Негово Светейшество патриарх Кирил:

„Ваше Светейшество,
„Взложено ми е приятното задължение да ви поздравя най-сърдечно от името на правителството с днешното тържество“.

На това приветствие, Негово Светейшество патриарх Кирил отговори:

„Благодаря сърдечно вам и на уважаемото народно правителство за тия приветствия; те са залог, че отношенията, които са установени доста отдавна между Църквата и държавата, ще продължат плодотворно“.

Църковното възпоменателно тържество в храма-паметник „Св. Александър Невски“ завърши с „Многая лета“.

От 12 до 14 часа, в големия салон на Синодалната палата, бе устроен голям прием. Негово Светейшество патриарх Кирил и синодалните митрополити бяха най-сърдечно поздравени от голямо многожество граждани и гражданки, между които имаше професори, учени, литератори, художници, общественици и деятели на изкуствата.

Мих. Ковачев

Обществена и книжовна дейност на двамата Солунски братя

Времето хвърля ръжда върху предмети от благороден метал, времето покрива със забрава незаписани велики дела, но същото това време лекува страданията и очиства наслоени предрасъдъци, като представя в истинска светлина всички велики личности, оставили светла диря след себе си. Ползена и благотворна роля е изиграло времето и по отношение на делото на славянските просветители св. св. Кирил и Методий. Имало е отделни моменти, когато името на създателите на славянската азбука и писменост е бивало забравено. Имало е моменти, когато наследията им е бивало жестоко преследвано и се е намирало едва ли не пред прага на пълно унищожение. Но светлината не стои дълго под крина, златото и покрито запазва своя блясък. Великото дело на двамата солунски братя „в мрака свети“ и се изявява дори тогава, когато неговите гонители и преследвачи са имали убеждение, че то е вече унищожено.

Подобно на митическата птица феникс, написаното със славянски букви е излизало из пепелищата на поробените славянски народи и от пращните страници на историята, и с неповторима сила е вдъхновявало към дела за свобода, към славянско и народностно съзнание, към просвета въз основа на славянската култура. В началото на миналия век, когато след Великата френска революция се появи нацията като нова и живителна струя в живота на европейските народи, името и делото на св. св. Кирил и Методий здраво е утвърдено на Изток и на Запад. Те имат свои служби, тяхната памет се тачи в определени дни на годината, техните образи се явяват вече установени, а делото им е обявено за свето и градивно в общото църковно домостроителство.

От старите славянски, гръцки и латински извори е известно, че св. св. Кирил и Методий произхождали от знатен род. Техният баща е бил друн-

гарий — една военна длъжност, която е трета по ред в степените на император Лъв Философ: стратег, мерарх, другарий, комит, пентарх и декарх. Семейната среда е благоприятствувала за тяхното образование. Материалните възможности на бащата са били големи и той е дал най-голямото образование за времето на своите деца. Житиеписецът на Кирил ни съобщава следното: „След като пристигна в Цариград, те го дали на учители, за да се учи. За три месеца той изучил граматиката и след това се отдал на други знания: изучил Омир и геометрията, а при Лъв и Фотий изучил диалектиката и всички философски науки, изучил още риториката и аритметиката, астрономията и музиката и цялото останало елинско изкуство“ (гл. IV). Кирил се е учил в Магнаурската школа, където е преподавал великият Цариградски патриарх Фотий.

Надарен с бисър и остър ум, склонен към отвлечено и философско мислене, Кирил бързо и лесно усвоил знанието на онова време. Той се съгласил да стане библиотекар на патриаршеската църква „Св. София“ и чрез тази си служба задълбочил, разширил и умножил своите знания по богословие и философия. Така той се подготвил много добре за бъдещата си дейност. Подготвен и склонен към преподавателска работа, той бил назначен за учител по философия „да учи местните и чужденците“.

Методий едва ли е останал по-назад в образованието си от своя брат, макар че неговият житиеписец не ни съобщава подробно за младежките му години, а ни го представя направо като зрял и отличил се мъж, който бил назначен от „кесара“ да управлява славянско княжество — „да се запознае с всичките славянски обичаи и да обикне постепенно славяните“ (гл. II).

Първите стъпки на двамата братя на общественото поприще са извън пряката църковна дейност, макар че в онова време църковната дейност е била дълбоко проникнала в държавния организъм и всяка държавна служба малко или много е била същевременно и църковна дейност. Двамата братя са били дълбоко вярващи. Техният живот и тяхната готовност за служение потвърждават това. Затова те не остават дълго време на тези първи длъжности. Кирил поема пътя на защитник на православието и участва в спорове и диспути за защита на истинската вяра срещу всички отстъпници и изопачители на догмите на православието. В житието му е предаден спорът със сваления патриарх Анис (Иоан VII), който бил иконоборец. Естествено е, че житиеписателят нито е имал за цел, нито е бил в състояние да опише всичките подвизи и дела на славянския първоучител в тази насока. Но даденият пример е достатъчен, за да може да ни даде ясна представа за духа и качеството на тази дейност. От своя страна Методий напуснал доброволно светската длъжност и се прибрал в малоазийски манастир, където приел монашество, като „изпълнявал строго монашеския ред и усърдно се занимавал с книгите“.

Наскоро двамата братя поемат общ път на апостоли, които са на разположение на императора и на патриарха за просветна и политическа дейност, както в пределите на обширната Византийска империя, така и извън нейните граници. Под-

готвени добре, поради овладяното знание, въоръжени със силна вяра и напълно предани на държавата като нейни исконни поданници, те са поемали с готовност тежестта на всяко дело, за да бъдат полезни на общата кауза: запазване и разпространяване на православието.

Монаси по дух и призвание, двамата братя обаче не са били мистици, които да презрат света и обществената дейност за „мирното и тихо манастирско житие“. Смирени и дисциплинирани, те се отзовавали на гласа на Църквата и държавата. И затова ги виждаме да отиват сред далечни и непознати народи, за да им проповядват християнството. Нищо че това ще струва големи физически мъки, нищо и това, че за успеха на делото си те трябва да изучават непознати им досега езици, за да могат да спорят и да убеждават местните жители. Тази готовност за апостолска дейност е твърде характерна. Тя е била и залог за техния успех. Твърде характерно и твърде знаменателно е изказването на Кирил, когато бил поканен от императора да замине за Моравия. Двамата братя току-що са се завърнали от продължителна и тежка мисия сред хазарите. Авторът на Кириловото житие ни предава този разговор със следните думи: „Философе, зная, че си изморен, но ти трябва да отидеш там (= в Моравия), защото друг освен тебе не може да свърши тази работа. А философът отговорил: Макар и да съм изморен и болел телесно, с радост ще отида там“ (гл. XIV).

От общокултурно гледище не е от значение, дали Кирил е изнамерил кирилицата или глаголицата. Важното е в случая, че за нуждите на своята просветна дейност братята са създали азбука, на която са превели най-необходимите църковни книги и с тях в ръка са проповядвали и служили на разбран славянски език сред славянски народи в Моравия и Панония, а така също и сред балканските славяни.

Дейността на двамата братя е в зората на славянските държави. Тогава става окончателното им формиране и уреждане. И славянската азбука се явява като важна и съществена греда в основата на славянското държавно строителство. Затова с право днес българи и сърби, руси и поляци, чехи и хървати наравно се гордеят с тяхното дело, наравно го прославят, наравно го издигат на висок пиедестал за поука, за назидание и за гордост.

Славянската азбука е твърде свършено дело. Двамата братя са използвали съществуващите тогава азбуки, но те са създали напълно оригинални букви за ония звукове, които са свойствени само на славянския език и за които няма букви в гръцката и другите азбуки. Черноризец Храбър подчертава това достоинство на славянската азбука и отдава възхвала на нейните создатели.

Създаването на азбуката не би имало това голямо културно-историческо значение, ако двамата братя бяха създали само буквите и не биха се явили като първите славянски автори на оригинални и преводни книги. Книжовната дейност на св. св. Кирил и Методий е от твърде важно и голямо значение за утвърждаване на славянската писменост и за оформяване на славянската култура.

При определянето обаче на литературното наследство на двамата солунски братя ние сме поста-

вени в известни затруднения. Те произтичат преди всичко от това, че в онова далечно време се е обръщало повече внимание на делото, което се върши, а не на лицето, което го върши. От друга страна, естествената скромност на двамата братя ги карала да не поставят своите имена върху произведенията, които са писали, и да не отбелязват имената си върху преведените от тях свещени и богослужебни книги.

Литературното наследство на св. св. Кирил и Методий сега се възстановява въз основа на странични свидетелства и по чисто научен път. В техните пространни жития, т. н. панонски легенди, се споменават някои от литературните им произведения. Например в Кириловото житие има няколко молитви, за които изрично се указва, че са били съчинени от Кирил. Такава е и молитвата-възхвала в чест на Григорий Богослов (гл. III). Няма съмнение, че Кирил е писал молитви. Маркар че те не са напълно оригинални, защото спазват строго установения канон, като копират изрази и цели откъси от установени вече молитви във византийската химнография и богослужение, в отделни случаи обаче предават лични чувства и преживелици и се явяват като лично творчество. В това отношение предсмъртната молитва е пример на оригинална молитва.

От същото житие ние узнаваме, че Кирил е превел от еврейски на гръцки език **Осемте части на граматиката** (гл. VIII). С право повечето изследователи виждат славянски превод на това Кирилово съчинение в старобългарското съчинение **Осемте части на речта**.

Кирил е описал подробно своята хазарска мисия. Анастасий Библиотекар е бил съвременник на двамата братя. Той често е ходил в Цариград с важни поръчения от страна на папата. От едно негово писмо, намерено 1892 година, ние узнаваме, че той превел от гръцки на латински език две Кирилови произведения, писани в чест на римския папа Климент. Известно е, че Кирил намерил мощите на този папа в Херсон. В едно от тези съчинения Кирил описал самото намиране, във второто възхвалил делото на светеца, а третото било химн. Първите две Анастасий превел, а третото не се и опитал да превежда, понеже било написано на твърде поетичен стил, както сам той казва. За съжаление нито гръцкият оригинал, нито латинският превод на тези съчинения не е запазен. Понеже съдържанието им е известно от писмото на Анастасий, то сега е установено с положителност, че славянското съчинение **Обречение мощем преславнаго Климента** представя превод на първите две Кирилови произведения. Това доказва и нашият покоен учен Йор. Трифонов. За същото съчинение се споменава и в Кириловото житие — „както пише в Обречението“ (гл. VIII).

Нашият учен проф. Ем. Георгиев доказва със специално изследване, че двете старобългарски съчинения **Азбучна молитва** и **Проглас към Евангелието** са писани също от Кирил. За това има свидетелства и на стари автори, а и в някои ръкописи тези съчинения са приписани направо на Кирил.

Има запазено старобългарско произведение **За правата вяра**. Въз основа на неговото съдържание, език и стил сега се приема, че е написано от Кирил. В него се защитава правата, истинската

вяра, а известно е, че Кирил е бил опитен защитник на православието през целия си живот.

От запазените съчинения и от свидетелствата на съвременниците на двамата братя, например от Анастасий Библиотекар, става ясно, че св. Кирил е писал на гръцки и на славянски език. Това показва, че той е познавал еднакво добре и двата езика.

Преводческата дейност на двамата братя заема твърде важно място в тяхната книжовна дейност. Тя е била и пряката им задача, защото те са имали за цел да въведат славянско богослужение сред славяните, които са били вече покръстени. Това се отнася преди всичко за моравските славяни. Там Кирил и Методий са отишли да въведат славянско богослужение, понеже моравците били отдавна християни.

Кириловото житие ни съобщава за превеждане на богослужебни книги: „В кратко време той преведе целия църковен чин и запозна учениците си с утринната, часовете, вечерната, малката вечерня и литургията“ (гл. XV). В Методиевото житие пък се говори, че двамата братя заедно превели Псалтира и Евангелието с Апостола и „избрани църковни служби“. Специално за Методий се съобщава, че след смъртта на брат си превел цялото Св. Писание, т. е. цялата Библия без книгите Макавей. Този превод бил направен само за шест месеца — от март до 26 октомври (гл. XV). Към това се прибавя, че Методий превел още Номоканона и т. н. Патерик — едно съчинение, което все още не е установено какво точно представя, като за едни това са Диалозите на Григорий Велики, а според други това са жития на различни светии. Ние можем да се усъмним, че за 6 месеца е възможно да се преведе цялата Библия, особено в онова далечно време, но в случая времето може да е намалено и поради чисто агиографски съображения. Едно обаче е положително: Методий е превеждал Св. Писание. Дори стари евангелия и други книги, запазени от X или XI век, сега се приемат за превод на двамата братя.

* * *

Св. св. Кирил и Методий са били одарени личности. Те създали азбука, направили преводи, писали оригинални съчинения и станали първи творци на славянската литература. Тяхната заслуга е голяма за литературната обработка на езика. Често те са били принудени да създават нови думи, с които да могат да предадат отвлечените понятия на християнската философия. Животът им е пример на борба за отстояване на идеи. Двамата братя са отстоявали славянското дело с всичките средства на своето красноречие, знание и политика. Те настояват, искат, молят, борят се и в края на крайщата винаги успяват да защитят славянското писмо, славянската култура, славянското богослужение. Нито клеветите на техните противници, нито мъките и страданията, нито страшните изтезания и затворът не сломяват упоритостта им. Затова те са мъченици и светци, които секат и чистят тръните от пътя на невежеството, за да дойде по-светло утре. Многогранната им разнообразна културна, обществена и книжовна дейност е необхватна. Колкото и много да говорим за нея, все ще остане нещо неказано и неизтъкнато.

Ал. Милев

Духовници-революционери

Във великата Априлска епопея дял на участие, наред с останалите революционни борци, вземат и много духовни лица. В петте революционни окръга, на чиято основа е изградено въстанието в 1876 година, там където е пламтал пламъкът на национално-освободителната революция, не може да не се посочи село или град, в които духовенството, с кръст и меч в ръка, да не е участвувало във всенародната борба за свобода.

Участието на духовенството в национално-освободителните борби започва непосредствено след падането на България под турска власт. Безсмъртният пример на Търновския патриарх Евтимий става велик завет за борба на падналия в робство народ и неговият борчески дух владее почти през цялата епоха на робството. В тази светлина ние трябва да гледаме и върху Историята на отца Паисия, сили и революционна смелост за която великият Хилендарски монах без съмнение е намерил в подвига на патриарх Евтимий. Ако ние — съвременното поколение — обясняваме причините за създаване „История славяноболгарская“ с дълбокото национално чувство, затрептяло в сърцето на отца Паисия, то и до настоящи дни все още стои открит другият въпрос: откъде Паисий почерпи толкова революционна сила, за да може в такова опасно време, да тръгне от село на село и от град на град, за да буди народното съзнание за опазване на своя род и език! Отговорът е само един — в подвига на патриарх Евтимий. Този подвиг вдъхновява цялото наше духовенство, което извива силата на своя революционен дух особено силно през XIX в. в цялото наше национално-освободително движение, включително и през трите му форми: хайдутство, четничество и по-късно организирана революционна борба.

По-определени данни за участието на духовенството в народната съпротива през тази епоха ние имаме през периода 1830—1835, когато прави опит да организира въстание в широк размер Велчо Атанасов Дхамджията в района на Търново. В лицето на игумена на Плаковския манастир „Св. Илия“, х. Сергей, ние имаме първия типичен представител на духовенството, който в ония условия намира силата на оръжието за по-убедителен фактор в борбата срещу турската тирания и пристъпва не само към своето лично въоръжаване, но и към въоръжението на всички манастирски братя, за да запази манастира от опустошението на кърджалии и даалии. Наистина, преди него ние трябва да споменем основателя на габровския манастир „Св. Богородица“, Йосиф Соколски. Твърди се, че до 1826 година той се е занимавал с хайдутство, че той е бил един от защитниците на обезправения народ, че неведнъж той е отмъщавал за поругани чест и дом, но нашата историческа наука все още не разполага с по-конкретни доказателства за неговата дейност, освен легендата, която се носи за тоя храбър духовник.

Заедно с х. Сергея следва да изтъним и всички свещеници от Горна Оряховица, Трявна, Габрово, Дряново и Елена, които не може да не са вземали участие във Велчовата завера не само поради техния патриотичен дух, но и поради задълженията на ритуала при полагане на клетвата при приемане в заверата, което е било невъзможно без присъствието на духовно лице.

До 1876 година, през целия период на революционната борба, духовенството взема активно участие, върхна точка на което е Априлското въстание. В него са участвували духовни лица от различен ранг. Тук ние искаме да посочим едно необнародвано досега писмо, което ни разкрива участието на Берковския владика Доротей в революционната подготовка на страната през 1870 година.

Писмото е на валията в Одрин и е писано поради тревожното съобщение на мютесарифството в Пловдив във връзка с внасянето на голямо количество барут в страната по нелегален път. Писмото, отправено копие до властите в Берковица, има следното съдържание:

Негово Превъзходителство моя твърде славен и честит господин,

Набързо се пристъпн към излагане на случая, тъй като от Мютесарифството на Пловдив с писмо е било съобщено, че полицейският таен агент известява (следното): през време на Паскалията (Възкресение Христово), със знанието на Берковския владика, по посока на

Габрово са прекарани до тридесет и пет — четиридесет варела барут, горната част на които (е била) покрита с риба и хайвер, който (барут), също с посредничеството на даскал Александри от Габрово, ще се подели на някои манастири в шипченския балкан.

По тоя предмет — там заповедта и нареждането принадлежат на тоя, комуто подхожда да заповядва.

11 март 1870 година.
(Превод на Дим. Шалев.)

От този документ, който се обнародва сега за пръв път у нас, се потвърждава и по турски данни, че духовенството и манастирите у нас в епохата на робството са вземали непосредствено участие в национално-освободителната борба, в акции от голям размер и естествено опасни по своя характер. В кой манастир е било складирано това грамадно количество взрив, как и кой го е разпределял по обекти, в кои именно обекти и кои са били лицата, ангажирани с изпълнението на операцията, това може само да се предполага. Ако съдим от самия текст на телеграмата, видно е, че се отнася до самите манастири и че те, в лицето на игумените и манастирските братя, са тези, които са се погрижили за приемането и съхранението на взрива. През 1870 в този район са се проявявали плаковският манастир „Св. Илия“ и манастирът „Св. Никола“, габровският — „Св. Богородица“, дряновският манастир, Петропавловският в Лясковец и Преображенският в Търново. Всички те обаче, през това време, се намират под непосредственото влияние на могъщия дух на Васил Левски.

Внимателният анализ на тази голяма акция ще ни разкрие съвпадението на нейното изпълнение по време и място с разцвета на комитетското революционно дело у нас, когато нуждата от въоръжаването на комитетите е било първа и основна задача в практиката на Левски. От друга страна, мястото на разпределянето на барута — Габрово — в избрано като най-подходящ за онова време пункт, от който може да се извършва възможно най-добро разпределяне на оръжие и нелегална литература за комитетите от двете страни на Балкана.

Откъде Негово Високопреосвещенство Доротей е получил взрива, ние не знаем. Можем да предполагаме само, че е бил внесен от Сърбия. Можем да върваме, че след като се проучи и установи кой е учителят Александри или кое лице се крие зад него в Габрово, ще се направят по-конкретни и положителни изводи. Засега следва да се приеме, че Берковският владика лично е участвувал в организирането на акцията по пренасяне на взрива за нуждите на революционното дело у нас и че това дело е факт действителен.

Тук се явява обаче друг въпрос: Възможно ли е да се извърши подобна операция без знанието на Левски или без негово внушение, или кому другиму може да бъде делото тя, освен на самия него?

Голямото количество взрив от 35—40 варела не може да бъде потребност на един комитет. Това количество отговаря на нуждите на по-голям брой комитети. А решаването на задачи от такъв мащаб през това време може да бъде дело само на Левски. Обаче, имал ли е той връзка с Доротей и можем ли да допуснем, че Берковският владика е действувал като комитетско лице или пък като лице, посочено от Левски?

Знае се, че още в началото на 1868 Левски е бил във Враца, където е основал таен революционен комитет.

Придружен от члена на комитета Митю Анков, Левски е посетил Берковица непосредствено след Враца. Както свидетелствува Стоян Заимов в книгата си „Васил Левски-Дяконът“, стр. 54, непосредствено след пристигането си, Апостолът „направил официална визита на Негово Високопреосвещенство Доротей, епископ софийски, живущ тогава в Берковица“. Наистина, комитет не бил основан. Но за какво тогава са говорили двамата и по какви причини комитет не е създаден в този град, когато се знае родолюбивият дух, който е веел дълги години по този край на родната ни? Как можем да обясним този факт, че успяващият навсякъде Левски именно в Берковица не е могъл да създаде комитет? Дали, с оглед на запазване на тайната от създаването на нелегален канал за връзка със Сърбия, Левски се е отказал от създаването на комитет, за да не предизвика подозрението на турската власт? Трябва да

предполагаме, че такъв канал е съществувал. Установено е, че Левски и Доротея са се познавали. Знае се също така, че през 1867—1869 Левски създава комитети в Ниш, Пирот, Врания и Трън. За втори път, непосредствено след напущането на Букурещ, в края на март 1870, когато става пренасянето на взрива от Берковица в Габрово, Левски заминава за преорганизирането на комитетите в тези места. Защо Левски извършва преорганизацията им, когато пред него стоят такива големи други организационни задачи по отношение на места, които той още не е посещавал в страната? Видно, важни и неотложни причини са заставили Апостола да постави организацията на комитетите в Северозападна България на здрави основи. Една от причините за второто му посещение в района на Ниш — Пирот може да бъде установяване на нелегален канал за пренасяне на оръжие и муниципи, в центъра на който е бил Берковският владика Доротея.

От друга страна, за пръв път оръжие, купено в чужбина, е изпратено в Габрово. През 1868 личната охрана на Левски, Васил Йонков, пристига от Румъния, откъдето донесъл 10 револвера и нелегална литература. Оръжието е било донесено в Габрово, в хана на братя Кръстинякови, където станало разпределението му, извършено лично от Левски. Видно, Апостолът правилно е оценявал средищното значение на прада, и практика за получаване и разпре-

деление на оръжие за нуждите на революционното дело вече съществувала. Веднъж установена вече тази практика, тя не е могла да не бъде продължена.

Следователно, трябва да приемем като положителен факт, че манастирите в района на Габрово, както се вижда и от току-що цитираната телеграма, са вземали, в лицето на братствата в тях, активно участие в епичната национално-освободителна борба. Така, в гълна светлина засиява подвигът на поп Харитон в дряновския манастир, братството на който през 1876 покри с неуведаема слава цялото дело на нашето духовенство в борбата му срещу гръцкия и турския икономически и политически гнет.

Сега, когато се навършват 80 години от великите априлски дни, нека припомним заслугите на поп Лукан от Ловеч; на верния другар на Левски — монах Матей Петров; на героя от дряновския манастир — поп Харитон; на поп Недельо, от Поибрене, който пръв вдигна кръста и обяви въстанието на 20 април 1876 година, и на отец Кирил, от пазарджишкия манастир „Св. Никола“, верния другар на Бенковски, преживял неговия трагичен край на 12 май 1876 година в Тетевенския балкан.

Пред тяхната безсмъртна памет — поклон!

Йордан Георгиев

За гроба на св. Кирил

По време на проповедването в моравската земя, славянските равноапостоли Кирил и Методий си навличат омразата и противодействието на немското духовенство. Поради възникналата враждебност и многобройни клевети, двамата братя отиват в Рим, където успяват да убедят папата в правотата на тяхното дело — словото Божие да бъде разнасяно сред славяните на техния роден език. В Рим, Кирил завършва своя земен път. Той умира на 14 февруари 869 година, погребан във Ватикана. След известно време, с голяма тържественост телото му бива пренесено в църквата „Св. Климент“.

Какво е отношението на Кирила към починалия в началото на II век трети римски епископ? Защо е погребан именно в църквата, носеща неговото име? За да се отговорят на тези въпроси, трябва да разгледаме накратко дейността на св. Климент. Освободен роб, той се отличавал с голямо благочестие и голяма култура. В 92 година сл. Христа, римските християни го избират за свой пастир. Осем години по-късно, император Траян заточва Климента в Кримския град Херсон. Там светият заточеник продължава разпространяването на Христовата вяра между изгнаниците, осъдени да работят в каменните карниери. Местният управител, разгневен от дейността му, заповядва да бъде хвърлен в морето, със завързана на шията желязна котва. От преданието се знаело, че мъченически загиналият епископ е погребан на един остров в околностите на града.

След 750 години, Кирил и Методий са изпратени с мисия в страната на хазарите, някъде към Крим. Високо начетен и добре запознат с историята, Кирил намира, в края на 861 година, мощите на светеца заедно с прикачената котва. По-късно, през 868 година, при отиването им в Рим, те взимат и намерените мощи. Цялото римско население, начело с папа Адриан II, ги посреща с голяма тържественост. Осъщия ден мощите биват поставени в църквата „Св. Климент“. Ето защо, в знак на благодарност и за всепризнати заслуги към християнството, Кирил е погребан също в църквата.

Съществуващият днес храм „Св. Климент“ датира от XII век. Говорило се, че той е бил построен върху някаква стара църква. Разкопките, направени в средата на миналото столетие, потвърдиха това предположение. Дей-

ствително, старата църква бива открита. Установено е, че тя е същата, която едно време е носила името на св. Климента и където е погребан св. Кирил. Но вследствие на норманските нашествия от XI век, разрушенията се натрупват и околният терен става по-висок. Затова старата църква бива изоставена и върху нея построяват нова със същото име.

Въпреки внимателните проучвания, точното място на Кириловия гроб не е установено. Но от запазените стенописи и фрески безспорно личи, че той се е намирал именно в тази полуразрушена днес църква и то, както казват старите документи, някъде „на дясно“ от олтара.

Много видни учени, българи и чужденци, са се занимавали с тези стенописи и фрески. Но не е необходимо в тази статия да разгледаме всичките. Ще се ограничим само с бегла характеристика на фреските, които се отнасят пряко до живота на св. Кирил. Те са четири. Първата изобразява Кирил паднал на колена пред византийския император Михаил III. Според гръцките църковни канони, императорът е Божи заместник на земята. Не е чудно тогава, че Кирил приема от него поръчение да покръсти славяните. Съседната фреска показва как св. Кирил дава светото кръщение на новоприобещ християнин. Върху третата, намираща се в предверието на старата църква, е изрисувана сцената на така наречения „частен съд“, много разпространена рисунка в старите западни базилики и катедрали. Исус Христос, седнал на трон, е заобиколен от арахангелите Михаил и Гавриил. В техните нозе са коленичили двама монаси. Арахангелите препоръчват на Сина Божи души на починалите благочестиви християни. Двамата праведници, облечени в църковни одежди, са братята Кирил и Методий. Последната фреска, която ни интересува, представлява тържественото пренасяне тялото на Кирила от Ватикана в църквата „Св. Климент“.

От всичко гореизложено е видно, че гробът на великия славянски просветител се намира в старата римска църква „Св. Климент“. При все че неговите останки са изчезнали отдавна, вечният град остава завинаги свързан с историята на славянската, по-специално, на българската култура.

Д. Ихчиев

Никотинът — опасен враг на човешкото здраве

От едно съобщение на в. „Вечерни новини“ от 8 май 1956 (брой 110) узнаваме, че напоследък английският министър на народното здраве г. Търтън е явил в Камарата на общините, че британски учени са установили, че съществува голяма връзка между тютюна и заболяванията от рак. Той е казал, че британските учени са открили в тютюневия дим два от агентите, които предизвикват заболяванията от рак предимно в трахеята и белия дроб. Английският министър е добавил, че броят на заболелите от рак в трахеята е двадесет пъти по-голям при пушачите, отколкото при непушачите.

Това е само едно ново посочване в стотиците други за пагубното действие на никотина върху човешкото здраве. Защото отдавна е доказано, и то експериментално, разрушителното действие на никотина върху зрението, паметта, нервната система, кръвоносните съдове и пр.

Никотинът еднакво вреди на човешкото здраве, както всички други токсични вещества. Употребяван и в най-малкото количество, той носи само вреда. Особено вредоносен е той за младия човек. И тъй като борбата срещу неговата употреба, в различие от употребата на други токсични вещества, която се преследва чрез международни конвенции и вътрешни законодателни актове, е предоставена само на нашата свободна воля и съзнание, необходимо е да се провежда, при всички възможни случаи и от всички, за които здравето на човека има цена, упорита разяснителна работа за убеждаване във вредноността от употребата на тютюна, който... убива. Може би бавно, но сигурно.

Л. Чолаков

ИЗ ЖИВОТА НА ЕПАРХИИТЕ

ЕДНА НАВРЕМЕННА КОНФЕРЕНЦИЯ. — На 24 април т. г. Негово Светейшество патриарх Кирил свика в св. Софийска митрополия архиерейските наместници и районните свещеници от епархията на едnodневна служебна конференция, на която присъствуваха и взеха участие викарният епископ Партений, митрополитският протосингел архимандрит Иоан и епархийските съветници.

Конференцията се откри лично от Негово Светейшество патриарх Кирил, който след като отслужи кратко молебствие, произнесе слово за нуждата от усърдно пастирско служение и подчерта голямото значение на съвместното изпълнение на служебните задължения от страна на архиерейските наместници и районните свещеници като органи и сътрудници на епархийската власт. Подчерта също, че ако е осъдително да се правят грешки и пропуски в частните ни, лични дела, толкова по-осъдително е лекомислено и нехайно да служим на св. Църква, която е не наше частно, а Божие достойние, дадено ни от Христа Спасителя и завещано ни от нашите деди и прадеди. На свещеника трябва своевременно да се оказва братско съчувствие и подпомагане, когато се забележат известни нередовности и смущения в службата и живота му в храма и вън от него.

Присъствайки към дневния ред на конференцията, Негово Светейшество патриарх Кирил направи кратък преглед и критическа оценка на някои от изпращаните му служебни доклади, като посочи известни положителни страни и някои непълноти в съдържанието им. Той даде и ценни напътствия за правилния вървек на църковния живот. След това Негово Светейшество, който служебно трябваше да отиде в Св. Синод, предостави ръководството на конференцията на викарния си епископ Партений. До обяд архиерейските наместници направиха доклади за състоянието на църквата в поверените им духовни околии. А след обяд се проведеха разисквания по докладите и се разгледаха редица въпроси от църковно-стопански, религиозно-просветен, административно-дисциплинарен и богослужебно-литургичен характер. Конференцията се занима живо и с въпросите за църковната свещ, за църковно-певческият институт при селските храмове и за стопанисването на църковните имоти.

Конференцията заседаваше през целия ден с едно прекъсване на обяд, когато Негово Светейшество пожела да види на трапезата си, около себе си, своите сътрудници от всички църковно-административни центрове на епархията,

които останаха много доволни и трогнати от указаното им внимание.

Конференцията протече в дух на единомислие и се проведе със сериозна загриженост за добрия успех на църковното дело в Софийска епархия. Тази наистина навременна и твърде полезна конференция бе и добра изява на волята и грижата на Негово Светейшество патриарх Кирил да види Софийската епархийска църква на още по-голяма висота, на която трябва да бъде тя като заемаща важно място в живота на родната ни св. Църква. — Протоиерей Илия п. Николов.

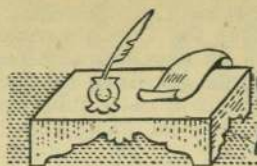
ВЕЛИКОТЪРНОВСКА ЕПАРХИЯ, ПРИМЕР ЗА ПОДРАЖАНИЕ. — Св. Синод издаде окръжно № 2096—15 от 23. II. 1956 г., което е изпратено до всички енорийски свещеници в страната. В това окръжно се разглежда въпросът за пласмента на църковната свещ, като се предвиждат и строги санкции при констатирани опущения и открити нарушения на 11-то постановление на МС за монополното право на Българската православна църква.

Въпреки всичко това, с прискърбие трябва да се отбележи, че — както всяка година, така и сега — в навечерието на Великия пост и приближаващите се Великденски празници, контрабандата с нецърковни свещи от частници се засилва.

Така лицето Ботю Кънчев Братоев, от гр. Трявна, е обикаляло Великотърновска епархия и предлагало нецърковни свещи със съблазнителна печалба. На 13 и 14 март т. г. Б. Братоев се явил в с. Средни колиби, Еленско, и предложил на местния енорийски свещеник Стефан Михайлов, който църковния касиер нецърковни свещи по 150 лева една килограм с незаконна печалба от 250 лева за нарушителя.

Но за хвала и чест, Благоговейният свещеник Стефан Михайлов и неговият касиер не са се поддали на предлаганото им изкушение за лесно забогатяване. Обратното, свещеник Михайлов веднага уведомил св. Великотърновска митрополия, откъдето са били взети бързи мерки, като нарушителят Ботю Кънчев Братоев е бил заловен на местопребъплението, бил му е съставен акт от органите на селсъвета и е било издадено наказателно постановление от отдел Търговия при Окръжния народен съвет в гр. Велико Търново.

Митрополит Софроний е изказал писмено публична похвала на свещ. Ст. Михайлов и църковния касиер М. Петров за честна служба. — Фил. Шопов.

ЦЪРКОВНА И ОБЩЕСТВЕНА ЛЕТОПИС

Негово Светейшество Българският патриарх Кирил благодари на всички, които са имали добрината да го поздравят по случай тригодишнината от избирането му за Български патриарх. Той им молитствува благословението на Възкръсналия от мъртвите Христос Жизнодавец.

Църковни служби на Негово Светейшество. — На Връбница, 29 април 1956, Негово Светейшество патриарх Кирил служи в църквата „Св. Марина“ в гр. Пловдив и ръкоположи за свещеник диакон Георги Губеров. На края на светата служба той каза отеческо слово.

Същия ден вечерта Негово Светейшество взе участие в последованието на Жениха в катедралната църква „Св. Богородица“ в Пловдив и произнесе отеческо поучение.

— На Великия Четвъртък взе участие в последованието на Страданията Господни в софийската катедрала „Св. Неделя“ и произнесе слово.

— На Великия Петък взе участие в последованието на Опелото Христово и произнесе слово — в патриаршеската катедрала „Св. Александър Невски“.

— На Пасха служи света Литургия в патриаршеската катедрала „Св. Александър Невски“, а на Второ възкресение в софийската катедрала „Св. Неделя“. На край произнесе слово.

— На втория ден на Великден служи в пловдивската църква „Св. Георги“ по случай храмовия ѝ празник и произнесе слово.

Възкресенската нощ. — Църковните служби срещу Възкресение Христово във всички столични църкви бяха извършени при особено тържествена обстановка и при масово участие на вярващите. Не само храмовете, но и площадите и дворовете около тях бяха буквално препълнени с богомолци.

Службата в патриаршеската катедрала „Св. Александър Невски“ бе извършена лично от Негово Светейшество патриарх Кирил, в съслужение с голям брой диаconi, свещеници и архимандрити. Целият площад пред храма, както и самият храм бяха изпълнени от богомолен народ. Няма да бъде преувеличено, ако кажем, че на тази служба присъстваха десетки хиляди богомолци.

Възкресенските църковни служби в столицата бяха посетени и от внушителен брой младежи. И всички богомолци — в смирено молитвено настроение и със запалена свещ в ръка.

Би трябвало човек да чуе тържествените думи: „Истина възкресе!“, изречени с тържествуваща радост от богомолците в отговор на трикратното приветствие от олтара: „Христос възкресе!“, за да почувствува величието на вярата — вяра вечна и непреходна — изпълваща в този момент техните души. — Л. Ч.

Архиерейска служба в румънската църква „Св. Троица“ в София. — С благословението на Негово Светейшество Българския патриарх Кирил и по покана на Негово Високоблагоевичество ставрофорния свещеноиконом Иоан Крестя, председател на румънската църква „Св. Троица“ в София, на 8 април т. г., Кръстопоклонна неделя, Преосвещеният Траянополски епископ Симеон отслужи св. Литургия в тази църква. В края на службата Преосвещений Симеон произнесе слово за празника върху евангелския текст.

Седмица на българската книга. — По традиция у нас, по случай 24 май — деня на св. св. Кирил и Методий, ден на народната просвета и култура — се чествува в цялата страна Седмица на българската книга. Тази година това чествуване ще се проведе по най-тържествен начин от 17—20 май под патронажа на МК и с участието на всички културни институти, творчески съюзи и обществени организации.

Тържествено чествуване Деня на печата. — Пети май е ден на Печата. Тази година този ден съвпадна и със сто и десет годишнината от излизането на първия български вестник „Български орел“ на Иван Богоров, първият брой от който е излязъл на 20 април (ст. ст.) 1846 година в Лайпциг и от който са излезли само три броя.

Това даде повод на Съюза на българските журналисти да чествува тази година по особено тържествен начин този празник чрез издаването на специален брой „Вестник на вестниците“ и чрез организирането, вечерта на 4 май 1956 в концертната зала на ЦДНА, на голяма вечер на печата с богата разнообразна художествена програма и със слово на председателя на съюза г. Владимир Топенчаров, произнесено със забележителна откровеност.

За тези 110 години от излизането на първия български вестник българският ежедневен печат е отбелязал голям напредък — през 1846 година на 10,000 жители се е падал един вестник; днес един вестник се пада на 6 жители.

Печатът е велика сила. Но за да бъде тази сила ползотворна, той над всичко друго и преди всичко трябва да бъде ръководен и вдъхновяван от началото на любов към ближния, като едновременно служи само на истината, цялата истина, защото когато познаем истината, истината ще ни направи свободни (Иоан. 8, 32). — Л. Ч.

Една полезна книга. — Такава е току-що излязлата от печат книга „Латински език — учебник за юристи“, от Мак. Поргалски и Ал. Милев, издание на ДИ „Наука и изкуство“. Макар предназначена преди всичко за студентите от Юридическия факултет при ДУ, книгата със своя латински юридически речник и с речника на латински

цитати, изрази и сентенции, които отдели съставляват повече от половината от нейното съдържание, представлява интерес за всеки културен човек, включително и за богослова, в неговата книжовна и практическа дейност. — Л. Ч.

Заглавните винетки на отделите на седмичника ни, поставени в употреба от бр. 17—18 от т. г., са изработени от художника г. проф. Васил Захариев.

Скръбна вест. — На 19 април т. г. е починала скоропостижно пресвитера Антония свещеноиконом Константин Терзиева, от София, на 75-годишна възраст. Оелото на покойната бе извършено на 20 април в църквата при гробищата от Негово Високопреосвященство Сливенския митрополит Никодим в съслужение с няколко свещеници. Починалата беше добра християнка, пресвитера и майка. Бог да я прости!

Докторска дисертация за св. св. Кирил и Методий. — Проф. Емил Георгиев, завеждащ катедрата по славянските литератури в Софийския университет, защита на 10 м. м. докторска дисертация на тема: „Кирил и Методий, основатели на славянските литератури“. Рецензенти на труда бяха известните у нас професори Петър Динев, Кирил Мирчев и Д. Ангелов. В новия труд на проф. Георгиев има твърде интересни изводи за делото на двамата братя. Той е доказал, че св. Кирил е автор и на известното старобългарско произведение „За правата вяра“. Защитата на докторската дисертация беше едно хубаво тържество в Софийския университет, в което взеха участие всички преподаватели от Филологическия факултет.

ВЪНШНИ НОВИНИ

Остри спорове в САЩ около въпроса за премахване на расовото разграничение. — Премахването на расовата дискриминация в училищата и в енориите в щата Луизиана, САЩ, в смисъл че напред катехизистът ще се преподава едновременно на белите и на черните деца и че енории, населени предимно от бели, се поверяват на свещеници-негри, е предизвикало голямо недоволство в някои среди на белите, които са протестирали срещу това решение пред католическия архиепископ на Нувел-Орлеан. По този повод Монсеньор Рюмел, архиепископ на Нувел-Орлеан, е отправил послание до своите епархии, което да бъде четено във всички църкви на архиепископния му и в което той припомня, че расовото разграничаване е грех и че то трябва да бъде осъдено морално. Той отново заявява, че на това разграничение в училищата трябва да се сложи край, и се обръща към всички вярващи да приемат решението му, взето в дух на справедливост и на християнско милосърдие („Темонажж кретен“, № 608, 2 март 1956).

— Върховният съд в САЩ е издал редица решения относно премахването на расовата дискриминация, едно от които обявява расовото равенство в училищата (пак там, № 610, 16 март 1956).

Израел. Освещаване на статуя на пророк Илия. — Миналата 1955 година през есента е станало освещаването от Ордена на кармелитите на една статуя, представляваща пророк Илия. Статуята е издигната върху местността, наричана Мухрак, най-високия връх на планинската верига Кармел, близо до манастира на Кармелитите. Съгласно преданието на това място е станала срещата между пророк Илия и свещениците на Ваал по време на царуването на Ахав, около 860 година преди Христа („Ла вил протестант“, № 32, 9 септември 1955).

Погрешно съобщение. Съобщението, дадено в поминалия брой на ЦВ, че Св. Синод в пълен състав се е занимавал в последната си извънредна сесия с правилниците на ДА и СДС, е погрешно. Този въпрос не е бил обсъждан от Св. Синод. Нашето съобщение се дължи на неточна информация, дадена на сътрудника ни, който е написал съобщението.

Поправки. — Брой 14 от 5 април 1956 на ЦВ, стр. 11, колона втора, редове 27—30 отгоре, следва да се четат така: След църковен отпуст извърши венчалния обряд на г-ца Зорка Кожухарова, от гр. Свищов, със сина на местния енорийски свещеник, г. Милко Попиванов Илиев, завършил Софийската духовна семинария и Духовната академия, понастоящем секретар на Свищовското архиепископско намесничество.

Грешката е допустната при ревизията на вестника по вина на печалницата.

— Бр. 19 от 10 май 1956, стр. 3, колона втора, ред 22 отгоре: вместо то изтъкнаха като първоиерарх, да се чете то изтъкнаха като мъдър първоиерарх.

Съобщения. — Завършили през 1926 година Пловдивската духовна семинария се поканват да се обадят на протонерей Георги Теофилов, гр. Асеновград, за уреждане срещата на 9 и 10 септември т. г. по случай 30 години от завършването на семинарския курс.

— Девическият манастир „Св. Въведение Богородично“, гр. Калоян, търси ефимерий. Кандидатите да изпратят молбите си до св. Пловдивска митрополия.

— Група възпитаници на Софийската духовна семинария, живущи в София, завършили през 1926 година, решихме през септември т. г. да уредим една другарска среща по случай 30 години от завършването на семинарията. Поканват се всички наши съкласници и от двете паралелки да съобщат точния си адрес на свещеник Иван Шивачев, храм св. Петка (старя), гр. София, ул. Цар Калоян, 9. На всеки обадил се ще се съобщи допълнително мястото и датата на срещата.

Светият Синод на Гръцката църква не одобрява участието на девойки в конкурсите за царици на хубостта. — Св. Синод на Гръцката църква е наредил до свещениците да отклоняват девойките от своите енории да участвуват в конкурсите за избиране на царици на хубостта. Той въобще се обявява против тези конкурси (пак там, № 30/7, 26 август 1955).

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Благословена годишнина. Слово, произнесено от Негово Светейшество Българския патриарх Кирил на 10 май 1956 в Патриаршеската катедрала „Св. Александър Невски“ след благодарствения молебен по случай три години от възстановяването на Българската патриаршия.
2. Слово-приветствие към Негово Светейшество Българския патриарх Кирил, произнесено от Негово Високопреосвященство Доростолския и Червенски митрополит Михаил в същата катедрала на същата дата по случай три години от възстановяването на Българската патриаршия и избора на Негово Светейшество за Български патриарх.
3. Тържественото отпразнуване на тригодишнината от възстановяването на светлата Българска патриаршия. — Мнх. Ковачев.
4. Обществена и книжовна дейност на двамата солунски братя. — Ал. Милев.
5. Духовници-революционери. — Йордан Георгиев.
6. За гроба на св. Кирил. — Д. Ихчиев.
7. Никотинът — опасен враг на човешкото здраве. — Л. Чолаков.
8. Из живота на епархиите.
9. Църковна и обществена летопис.
10. Външни новини.